Sinonimi: Vitis vinifera ssp. sativa DC.

Narodni nazivi: čokot — loza — trs — vina loza — vinika — vinoloza — vinska loza — vinska trta — vinski trs — vinja loza.

{rokbox title=|Vinova loza| }images/stories/ljekovitobilje/159-vinova-loza.jpg{/rokbox}
Opis biljke: vinova loza raste kao trajan grm, koji kao biljka penjačica dostigne visinu od 6 do 15 m. U vinogradima se vinova loza stalnim obrezivanjem drži na željenoj visini. Razlikuju se tzv. dugi izdanci ili lastari i kratki izdanci ili zaperci, koji se razvijaju iz pazuha lista i najvećim dijelom u jesen ugibaju. Listovi se razvijaju na dugoj peteljci, u početku razvoja su s donje strane pustenasti, sa tri do pet krpa koje su jače ili slabije razdijeljene, oblika su vrlo raznolika: bubrežastog, okruglastog, srcolikog, klinastog, grubo su nazubljeni ili zarubljeni, i već prema sorti, različito zelene boje. Američke su sorte pustenaste s donje strane lista i u punom razvoju. Viličaste vitice su preobražene grane i stoje uvijek nasuprot jednom listu. Svojstvenost, da svakom trećem listu na grani nedostaje jedna vilica, prvi je utvrdio i opisao Goethe. Cvjetovi se, kako obično narod kaže, razvijaju u grozdu, iako to botanički gledano nije grozd nego metličasti cvat. Žuto-zeleni pojedinačni cvjetovi ugodna su mirisa, a oprašuju se vjetrom. U mnogim slučajevima dolazi do samooprašivanja i time do nastanka ploda, pa radi toga pčele i ostali insekti nisu potrebni za vršenje oprašivanja. Plod je boba s nekoliko sjemenki, vrlo sočna, slatka ili kiselkasta, vrlo različite boje, ovisne o odlikama vinove loze, od zelene žute, crvene, plave do plavo-crne. Danas se vinova loza uzgaja širom svijeta u vrlo velikom broju odlika.

{rokbox title=|Vinova loza| }images/stories/ljekovitobilje/159-vinova-loza2.jpg{/rokbox}
Vrijeme cvatnje: lipanj do srpnja, a cvatnja traje svega 4 do 5 dana.

Vrijeme sazrijevanja grožđa od kolovoza do listopada, što je ovisno o staništu i odlici vinove loze.

Stanište: pradomovina vinove loze vjerojatno je područje između Crnog i Kaspijskog mora, a i Kavkaz je često označen kao pradomovina vinove loze. U toplijim vremenskim epohama vjerojatno je vinova loza i divlje rasla u srednjoj Evropi jer se u smeđem ugljenu tercijara našlo sjeme i listovi vinove loze. Današnje glavno stanište je sjevernija umjerena zona. Da bi vinova loza dospjela do zrelosti, potrebna joj je prosječna ljetna temperatura od 18 do 20° C, jer je za stvaranje šećera, uz sunčanu svjetlost, potreban i utjecaj topline. Oštra zima i nakon toga vruće ljeto povoljnije je za vinovu lozu nego blaga zima s hladnim i mokrim ljetom.

Za rast vinove loze potrebno je mnogo vlage, a za zrenje grožđa mnogo topline. Ona uspijeva na svakom zemljištu, ali voli vapnenu podlogu i veće količine kalija u tlu.

Ljekoviti dijelovi biljke: upotrebljavaju se u prvom redu plodovi, a za ljekovite svrhe i cvjetovi, listovi i vitice. Miris i okus grožđa je toliko mnogostran koliko ima i odlika. Cvjetovi imaju posebno prijatan miris, poput rezede.

Ljekovite i djelotvorne tvari kao i ljekovito djelovanje toliko je različito da ga treba nabrojiti prema vrstama mogućnosti primjene:

1) listovi i vitice vinove loze: sadrže uz tanin, vinsku, jabučnu i jantarnu kiselinu, te vosak, šećer i mineralne tvari, još i razne komplicirane organske spojeve. Listovi vinove loze (Folia Vitis viniferae) primjenjuju se samo u pučkoj medicini, vrlo su cijenjeni kao lijek protiv reume, gihta, povraćanja i krvavog ispljuvka. Većinom se priprema čaj od svježih listova; a rjeđe od osušenih. Za pripremu jedne šalice čajnog oparka uzima se vrhom puna čajna žlica sitno izrezanih listova i nešto vitica. Uvarak listova upotrebljava se za primjenu izvana, za kupelji ruku i nogu kod ozeblina te ispucanih ruku i nogu uslijed hladnoće.

Svježe ubrani i zdrobljeni listovi stavljaju se kao oblog za stišavanje vrućine u očima, glavi i želucu. Od svježe ubranih vitica istiješteni sok umiruje grižu i povraćanje krvi.

Lug od pepela listova i vitica izvrsno je sredstvo za pranje čireva, gnojnih rana, kožnih nečistoća te gnojenja kostiju.

Sok, koji istječe kod svježe obrezane loze, tj. kada loza suzi, djeluje na umirenje krvarenja, steže, a razrijeđen kao oblog jača oči. Taj sok ima ljekovito djelovanje kod osipa, lišaja, čireva i kožnih nečistoća.

Iz listova, vitica i mladih izdanaka izrađuje se homeopatski ekstrakt koji se naročito upotrebljava u Italiji protiv svih vrsta isteka krvi, a rjeđe se upotrebljava protiv oboljenja zglobova u kuku i protiv padavice. Ovaj je preparat djelotvorno sredstvo za odstranjivanje sunčanih pjega.

2) cvjetovi vinove loze: kao čajni oparak (jedna vrhom puna čajna žlica svježih cvjetova za jednu šalicu čaja) piju se 1 do 2 šalice dnevno. Cvjetovi vinove loze (Flores Vitis viniferae) jačaju snagu leđne moždine i oživljuju živčane ganglije. Kod oslabljene funkcije mozga i leđne moždine, kao i kod uzetosti donjih udova (paraliza), čajnim se oparkom cvjetova vinove loze često postižu dobri uspjesi, uzimanim kao piće ili kao sredstvo za masažu.

Mast od cvjetova vinove loze (svježe sabrani cvjetovi prepršeni na maslacu) cijenjena je već u starom vijeku kao vrlo dobro sredstvo protiv sunčanih pjega.

3) nezrelo grožđe: zdrobljeno nezrelo grožđe, upotrijebljeno kao oblog, odstranjuje vrućinu iz očiju, glave i želuca.

4) zrelo svježe grožđe: sadrži daleko više nego listovi tanina, vinske, jabučne i jantarsne kiseline, mineralnih tvari, raznih kompliciranih organskih spojeva, a od svega najobilnije grožđani šećer i razne vitamine. Grožđe se preporuča ne samo onima koji se oporavljaju od bolesti, jer ono stvara krv, jača, izgrađuje i vrlo je ukusno. Djelovanje grožđa na čišćenje krvi i na pobuđivanje rada crijeva i bubrega, i za zdrave je ljude više nego korisno i prijatno jelo. Iako se čovjek osjeća zdravim, trebalo bi da se svake godine podvrgne jednoj kuri čišćenja krvi, pogotovo kuri s grožđem. Kure s grožđem mogu se provesti na razne načine.

Najjednostavnija kura sastoji se u tome da se kroz 2 tjedna pojede dnevno 1 do 3 kg svježeg, zrelog i dobro opranog grožđa i to samo sok i meso ploda, a ne i koštice i koža ploda. Takav jedan "grožđani dan" počinje ujutro s uzimanjem 0,5 kg grožđa na već spomenuti način, a jedan sat kasnije doručkuje se šalica biljnog čaja s malim komadićem crnog kruha. Prije podne se

jede ponovo 0,25 do 0,5 kg grožđa, a isto tako i sat prije ručka, umjesto užine i konačno, sat prije večere. Za ručak i večeru uzimaju se jela u vrlo malim količinama, a masnih se, kiselih i začinjenih jela treba bezuvjetno kloniti. Strogo su zabranjene sve vrste salata, ocat, vino, pivo, i sva pića koja sadrže ugljičnu kiselinu (pivo, soda-voda, coca-cola, mošt i dr.), kao i mlijeko. Treba također izbjegavati vodu, bijeli kruh, a najviše jela od mesa. Uspjeh se pokazuje uskoro, a povisuje se, ako se, osim grožđa, što manje uzimaju jela i pića. Najidealniji je početak kure s grožđem jedan do dva dana strogog posta. Probava se počinje brzo sređivati, naslage masti na tijelu, nestaju, vodene otekline na goljenici i stegnu postaju manje, nestaju reumatične poteškoće, odnosno, u svom se početku sprečavaju, brzo nestaje pečenje želuca i žgaravica, nestaju upalni procesi probavnih organa, a i sve poteškoće ili početne nečistoće kože i kožni osipi. Izlučuju se nakupljene veće količine vode, uzrokovane npr. srčanim bolestima, te nastupa osjetno olakšanje u radu srca. Dokazano je da već kod postojećih jačih srčanih bolesti ili kod smetnji u optoku krvi, jednako tako nastupa poboljšanje, no tada kura mora trajati dulje vrijeme, a poduzima se samo pod liječničkim nadzorom.

Osjećate li se zaista dobro, ipak poduzmite jednom u godini grožđanu kuru od 2-3 dana; u tim danima nemojte ništa jesti ni piti, osim dnevno 2 do 3 kg grožđa. Već i ta mala kura djeluje na čišćenje krvi i odvodi toksine iz tijela, odstranjuje prevelike količine kiseline iz želuca i krvi i nadopunjuje nedostatke vitamina. Kura grožđa u jesen jača tijelo i čini ga otpornim u zimskom vremenu siromašnom vitaminima.

Umjesto da kuru za mršavljenje provodite kemijskim preparatima, a te su kure već češće imale nepovoljne posljedice za zdravlje, mnogo je prirodnije, i prije svega, puno sigurnije podvrći se kuri za mršavljenje s grožđem na način kao što je to već opisano.

Grožđe za kure ili jelo treba očistiti od i najmanje natrulih boba. Nečistoća, ili ostaci od kemijskih sredstava za prskanje grožđa, moraju se posve ukloniti! Grožđe se mora prije uživanja ili prije izrade soka dobro isprati mlakom vodom.

5) Svježi grožđani sok. Bezalkoholni grožđani sok može se također upotrijebiti za grožđanu kuru. On dovodi tijelu u visoko koncentriranom obliku, u najmanjoj količini, najveće količine vitamina (A, B i C) i mineralnih tvari. Svježim ili pasteriziranim grožđanim sokom ne samo da se pospješuje apetit, jačaju se probavni organi i bolešću oslabljeno tijelo, nego se i zdravo tijelo oslobađa svih otrovnih tvari, pobuđuje se izmjena tvari, obnavlja krv, a sadržaj šećera u krvi dovodi se u ravnotežu, time se stvara otpornost protiv najrazličitijih bolesti. Pripremanje i konzerviranje svježeg grožđanog soka vrši se jednako tako kao i jabučnog soka (br. 107).

Kura sa svježim grožđem ili grožđanim sokom liječi katare crijeva s grčevitim bolovima i kronične proljeve, žuticu ako nije infektivna. Uspostavljanjem normalnog rada crijeva liječi se proljev i začepljenje, a i preopterećenost krvi dušikom.

Kurama grožđa, odnosno, grožđanim sokom, ako se jednom do dva puta godišnje redovno primjenjuju, sprečava se stvaranje žučnog kamenca, kamenca bubrega, a i stvaranje kamenca u mjehuru. Ove se kure jako preporučaju kod upale bubrega, kod slabosti žlijezda i kod nadutosti pluća (emfizem). Kod početnog ovapnjenja žila (arterioskleroza) treba odmah početi s kurom svježeg grožđa ili s kurom grožđanog soka i ponoviti je u kratkim vremenskim

razmacima. Ako se s tim kurama dovoljno rano (preventivno), počne i, ako se redovito nastavi, to će se, uz umjeren način života i izbjegavanje alkohola, nikotina i ostalih štetnih navika, u velikoj mjeri spriječiti ovapnjenje žila u starijim godinama života.

Ovim će se kurama otklonili smetnje u krvnom tlaku jer se normalizira krvotok, pa se postižu vrlo dobri uspjesi u liječenju povišenog krvnog tlaka (hipertonija) i preniskog tlaka (hipotonija). Naravno, da se sve te kure poduzimaju pod stalnim liječničkim nadzorom!

Kure s grožđem, odnosno, grožđanim sokom preporučuju se naročito slabokrvnim majkama koje doje i omladini u razvoju koja je često slabokrvna, pa se već prema stupnju slabokrvnosti kura ponavlja.

Kod raka i tuberkuloze u početnom stanju mogu se grožđanim kurama postići vrlo dobri uspjesi jer se kod tih bolesti obustavlja snaga raspadanja tkiva, a s povećanom otpornošću organizma pomaže se ostvarivanju trajnog uspjeha liječenja specifičnim lijekovima za te bolesti.

6) Suhe grožđice: zrelo osušeno grožđe potječe većinom iz Grčke pa u prodaju dolaze sitne sušene grožđice pod imenom rozine ili korinte (Passulae minores), ili krupne pod imenom cibebe (Passulae majores). Pod imenom sultanine označene su po veličini najveće, a proizvode se u Maloj Aziji. Suhe grožđice uzimaju se za pripremu tzv. prsnog čaja (Species pectorales). U pučkoj medicini preporučuju se grožđice kod punokrvnosti pa se u tu svrhu jede jedan sat prije ručka ili večere puna jedaća žlica grožđica. Ova kura djeluje na otvaranje i pomaže izlučivanje suvišnih sokova iz tijela. Za ublažavanje kašlja pije se u gutljajima mlako vino u kojem su kuhane sitne grožđice ili rozine. Veće grožđice, tj. cibebe i sultanine, djeluju na omekšavanje tvrdog trbuha, na začepljenje i ublažuju tvrdu stolicu pa se u tu svrhu između glavnih obroka jede po jedna puna čajna žlica.

7) Koštice (sjeme) od grožđa: sušene koštice od grožđa sadrže, uz mnoge druge tvari, i 10 % masnog ulja koje se može upotrijebiti kao jestivo ulje, naročito za one bolesnike koji ne smiju trošiti životinjsku mast. U pučkoj medicini upotrebljavaju se suhe drobljene koštice izvana kao oblog protiv proljeva, griže i glista.

8) Vino: vino je prevreli grožđani sok sa sadržajem alkohola negdje od 9 do 14 %. Sadržaj alkohola i kiseline u vinu ovisi o klimatskim prilikama, načinu prerade, sortama vinove loze, porijeklu i dr.

Kod odraslih bolesnika kao i kod onih koji se oporavljaju od bolesti, vino oživljuje, pobuđuje i jača ako se umjereno uzima, pa je u tom smislu lijek. Vino je za djecu škodljivo, no može im se kod proljeva i jakog povraćanja dati 1 do 2 čajne žlice pravog malaga ili sličnog vina. Trpka i crvena vina dobra su protiv proljeva kao i kod oboljenja nalik na grižu. Staro bijelo vino tjera na mokrenje, a gusta vina, bez obzira jesu li slatka ili kiselkasta, pomalo zatvaraju, crvena vina više, nego bijela.

Topli oblozi od bijelog vina s nešto šafrana (br. 49) umiruju bolove kod reumatizma i gihta. Pranje vinom oživljuje i jača, a rane se ispiranjem čiste i raskužuju vinom.

Mogu se nabrojiti mnoga tzv. medicinalna vina za razna oboljenja: npr. vinum aromaticum (aromatično vino), vinum antichloroticum (vino za liječenje bljedoće), vinum tartari emetici (vino za povraćanje), vinum ehinae (kina-vino), vinum diureticum (diuretično vino), vinum ehinae ferratum (željezno kina-vino), vinum stomachicum (vino za jačanje želuca), vinum Absinthi (pelinovo vino) itd.

Mnogo se ljekovito bilje može močiti u vinu i time se, pod određenim preduvjetima povećava njegova ljekovitost, a osim toga se mogu u vino staviti i najrazličitiji plodovi pa se dobiju razna vina, kao npr. vino od borovnice, bazge, ribiza, brusnice i dr.

Kao najjače sredstvo za jačanje daje se katkada, naročito slabim bolesnicima koji se oporavljaju, i pjenušavo vino, no sadržaj ugljične kiseline u tom vinu mora nastati od prirodnog vrenja. Jeftina pjenušava vina, kojima se dodaje na umjetan način izrađena ugljična kiselina ne mogu se upotrebljavati u te svrhe.

9) Vinska žesta: u službenoj upotrebi nazvana Spiritus vini, dobiva se destilacijom vina te se upotrebljava kao sredstvo za otapanje mnogih lijekova, a u razrijeđenom stanju i za čišćenje rana. Razrijeđena vinska žesta jako je dobra kao oblog ili kao sredstvo za pranje bolesnika koji su prisiljeni dugo ležati naročito kod oslabljenih i klonulih bolesnika koji su uslijed dugog ležanja dobili rane po tijelu (dekubitus).

Malo razrijeđena i ugrijana vinska žesta upotrebljava se za liječenje opekotina - svježe se rane od opeklina navlaže tako pripremljenom vinskom žestom. To vlaženje treba ponavljati dok se bolovi ne pojačaju. Oblozi s razrijeđenom vinskom žestom nisu djelotvorni ako je na opekotinu prije toga stavljena hladna voda, što je potpuno krivo u liječenju ovakvih rana. Najrazličitije ljekovito bilje stavlja se u vinsku žestu za unutarnju i vanjsku upotrebu, među ostalima brđanka (br. 22), srčanik (br. 63), komorač (br. 57) borovnica (br. 151), crni ribiz (br. 125 b), iđirot (br. 2), trešnje i višnje (br. 113 i 114), kim (br. 42), orah (br. 74), brusnica (br. 152), borovica (br. 75) i pelin (br. 23).

10) Vinski ocat: u službenoj upotrebi (Acetum vini) dobiva se octenim vrenjem iz dobroga vina. Vinski ocat hladi i steže, umiruje proljeve i krvarenja, bilo da se pije razrijeđen, bilo da se stavlja kao oblog.

Oblozi od čistog vinskog octa vrlo su djelotvorni kod dubokih čireva, krasta, lišaja, crvenog vjetra i dr. Nekoliko kapi vinskog octa, ušmrkanog u nos, umiruje jako krvarenje iz nosa.

Držanje vinskog octa pod nosom često pomaže kod lagane nesvjestice. Kod djece malo vinskog octa uništava gliste.

Ako vinski ocat nalijevamo na vruću opeku ili crijep, nastale pare čiste zrak, naročito bolesničkih soba. Razrijeđeni vinski ocat (octena voda) upotrebljava se kao oblog za smanjenje groznice. Njime treba prati cijelo tijelo bolesnika, da bi se spriječilo stvaranje rana dugim ležanjem. Povremeno pranje čitavog tijela octenom vodom prikladno je i za zdravog čovjeka jer čisti kožu i otvara pore, tijelo je otpornije na vremenske utjecaje, a pospješuje jači protok krvi u koži. Kod udara kapi preporučuju se snažna pranja gornjeg dijela tijela 3 do 4 puta dnevno

razrijeđenim vinskim octom, a preko nogu staviti koliko je moguće tople obloge od octene vode.

Kod prevelike količine krvi u mozgu stavljaju se hladni vodeni oblozi na glavu i zatiljak, a topli oblozi od octene vode na noge. Ponoviti svakih 10 do 15 minuta!

Kod premale količine krvi u glavi preporučuje se topla kupelj, a zatim se hladnom octenom vodom pere gornji dio tijela. Kod otrovanja pije se kao prva pomoć pola šalice vruće prave crne kave, dopunjene vinskim octom. Kod duševno-živčanih bolesti, kod histeričnih napadaja djece, popraćenih neobuzdanim plačem, kod velike uzbuđenosti, vidovice (chorea minor) ili napada padavice, stavljaju se topli zavoji od octene vode.

Primjena vinskog octa u ishrani: upotrebljava se samo pravi vinski ocat ili laganiji ocat od mošta, ali nikada umjetni ocat, tzv. octena esencija. Upotrebom octa treba biti štedljiv, jer veće količine zakiseljuju krv, dok sušičavi i slabokrvni treba da se klone svakog octa.

11) Vinski kamen: u službenoj je upotrebi vinski kamen (Tartarus depuratus); taloži se u starom vinskom posuđu u kojem su čuvana dobra vina. Iz njega se proizvodi sredstvo za povraćanje (Tartarus emeticus) i to ili kao prašak ili u obliku vina za povraćanje (Vinum stibiatum). Vinski se kamen uglavnom upotrebljava da bi se iz želuca odstranili otrovi.

12) Grožđani šećer: u nazivu tableta ili praška često se nalazi spomenuta riječ "grožđani šećer". Taj oblik glukoze ili grožđanog šećera, kojeg ima u plodovima voća, u grožđu čak 20 do 30 %, ne potječe od grožđa, nego se grožđani šećer ili glukoza tehnički dobiva hidrolizom škroba. Za te se svrhe u Evropi upotrebljava krumpirov škrob, a u Americi gotovo isključivo kukuruzni škrob. Prema tome, trgovački uobičajeni naziv "grožđani šećer" nema veze s grožđem.

